

Summary

Remnants of brick structures from the modern to industrial periods were identified in the courtyard of the Regional Museum in Olomouc (Olomouc District), along with cultural layers containing pottery fragments from the medieval and modern periods.

Jakub Vrána

Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Ul. Opletalova, parc. č. 116/31, 116/32, 330.

Mladohradištní období (RS4), vrcholný středověk – novověk. Pohřebiště/hřbitov, sídliště. Skupina/sít sond. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84: 49.5949167N, 17.2507550E

Okolí olomouckého kostela sv. Mořice patří do oblasti historického jádra města, kde bylo v minulosti zaznamenáno osídlení jak z pravěku, tak středověku. Zvláště významné situace se podařilo dokumentovat v 70. letech 20. století v místě staveniště obchodního domu Prior (Bláha 1975). Záchraný archeologický výzkum byl v zasažené ploše vyvolán rekonstrukcí vodovodu jižně, jihozápadně a západně od lodi chrámu. V předstihu byly ručně vykopány tři archeologické sondy v místech plánovaných pracovních jam. Souběžně se stavbou byl prováděn dohled a dokumentace archeologických situací zaznamenaných v liniových výkopech. Výzkum byl realizován v průběhu dubna a května 2022.

Jelikož se u kostela sv. Mořice pohřbívalo až do roku 1784, bylo možné očekávat archeologické nálezy související právě s ukládáním lidských ostatků. Jejich pozůstatky se v druhotných neanatomických polohách nacházely takřka v průběhu celé stavby. Společně s nimi se ve vrstvách vyskytovaly také zlomky keramiky, převážně z průběhu 12. až 14. století, mince, součásti oděvů zemřelých a drobné svátostky v podobě různých medailonků a křížků. Mezi nimi lze vyzdvihnout nález fragmentu textilní čelenky zdobené kovovými pozlacenými dracouny, říčními perlami a českými granáty (obr. 55) nebo například torzo relikvíře z barevného kovu i s dochovanou relikvíí. Čelenka byla nalezena společně s částí lidské lebky. Mezi ní a lebeční stěnou zůstaly dochovány vlasy pohřbené ženy.

Areál pohřebiště vymezovala až do jeho zrušení hřbitovní zeď. Její dvě části (starší a mladší) se podařilo odkrýt při východním okraji severojižního průběhu vedení ulice Opletalova. Mladší zdivo bylo dokumentováno pouze na profilu výkopu pro kanalizaci. Pravděpodobně z něj zůstala jen tenká skořepina a původní šířka byla poničena kanalizačním vedením již

v minulosti (obr. 56). V celé své šířce (přibližně 80 cm) se dochoval základ starší zdi, která ve stejném směru předstupovala ještě více na západ, tedy blíže ke kostelu. Na několika následujících místech trasy vodovodu byly zjištěny rovněž zbytky dalších zděných konstrukcí. Jejich interpretace vzhledem k malému rozsahu realizovaných prací zůstává velmi nejasná. Lze však do jisté míry předpokládat, že by mohly být spojovány s některými hřbitovními kaplemi známými z písemných pramenů (Bláha 1980).

Vedle archeologických nálezů a situací, které souvisejí s fungováním hřbitova v prostoru kolem chrámu sv. Mořice, byly dokumentovány také ojedinělé zbytky středověkých odpadních vrstev, orientačně datovaných do průběhu 12. a 13. století, jež dokládají existenci hospodářských dvorků. Z nich se podařilo vyzvednout několik fragmentů dřev, několik kusů kůží, mezi nimiž byla rozpoznána část boty, a kus vlněné textilie s keprovým vzorem a zachovaným pevným okrajem (obr. 57), která je v prostředí středomoravských měst dosud poměrně výjimečným nálezem.

Obr. 56. Olomouc, Opletalova ulice. Pozůstatek mladší hřbitovní zdi. Foto J. Novák.

Fig. 56. Olomouc, Opletalova Street. Remnant of a later cemetery wall. Photo by J. Novák.

Obr. 57. Olomouc, Opletalova ulice. Fragment vlněné textilie s keprovým vzorem a zachovaným pevným okrajem. Foto J. Novák.

Fig. 57. Olomouc, Opletalova Street. Fragment of woollen textile with herringbone pattern and preserved seam finish. Photo by J. Novák.

Obr. 55. Olomouc, Opletalova ulice. Detail textilní čelenky zdobené kovovými pozlacenými dracouny, říčními perlami a českými granáty. Foto J. Novák.

Fig. 55. Olomouc, Opletalova Street. Detail of a textile headband adorned with gilded metal guimpé, freshwater pearls and Bohemian garnets. Photo by J. Novák.

Literatura

Bláha, J. 1975: Předběžná zpráva o výsledcích archeologického výzkumu na staveništi obchodního domu Prior v Olomouci v roce 1973. *Archeologické rozhledy* XXVII(3), 283–285.

Bláha, J. 1980: Archeologické poznámky ke středověké architektuře v okolí chrámu sv. Mořice v Olomouci. *Historická Olomouc a její současné problémy* 3, 15–17.

Summary

Rescue excavation in the vicinity of the Church of St Maurice in Olomouc (Olomouc District) was conducted in April and May 2022. The acquired archaeological finds relate to the use of the space around the church as a cemetery. These include human bones in the secondary positions, ornaments, clothing fragments and small sacramentals such as crosses or medallions (Fig. 55). Remains of walls associated with the cemetery were also excavated (Fig. 56), along with remnants of medieval refuse layers providing evidence of courtyards (finds of leather, wood, textiles; Fig. 57).

Jakub Novák

Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)

Slavonín; Ul. Durychova, parc. č. 556/1.

Novověk. Cesta. Skupina/sít sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: S-JTSK -1124001.6, 548342.41

V červnu 2022 proběhl archeologický výzkum na stavbě rodného domu na parcele č. 556/1. Stavba byla umístěna ve vytěženém prostoru staré cihelny, který byl posléze využit jako sad. Základové pasy zachytily průběh úvozové cesty vyplněné zlomky cihel.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

A course of a modern-period road filled with brick fragments was documented during the construction of a family house in Olomouc (Slavonín cadastral area, Olomouc District).

Marek Kalábek

Olomučany (okr. Blansko)

Polom, parc. č. 1266.

Novověk. Milířiště. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.3394861N, 16.6828722E

V rámci povrchového průzkumu lesů severovýchodně od Olomučan byla identifikována zvýšená koncentrace objektů interpretovaných jako milířiště. Milířiště č. 121 se nachází v nadmořské výšce 446 m a má oválný tvar o rozměrech přibližně 12 m (po vrstevnici) × 10 m (po spádnicí). Plošina byla vytvořena přímo v sousedství úvozových cest, přičemž jeden ze svazků prochází přímo pod spodní hranou objektu. Nejbližší vodní zdroj je dostupný v širokém a hlubokém údolí potoka ve vzdálenosti 62 m od středu plošiny. Sklon svahu, do kterého byl milíř zahlouben, dosahuje hodnoty 9°. Výzkumná sonda byla

vedena přibližně ze středu uhlířské plošiny až za hranu objektu. Její šířka činila 0,5 m a délka 8,7 m. Zvrstvení srovnané plošiny bylo poměrně jednoduché, pod tenkou humusovou lesní vrstvou se nacházela černá kyprá vrstva s vysokým obsahem uhlíků a mocností až 30 cm. Komplikovanější stratigrafii bylo možné zaznamenat při samém okraji plošiny, kde se za upravenou hranou hromadily vrstvy obsahující uhlíky v koncentraci od 30 % do 70 % z celkového objemu vrstvy. Z vrstev bohatých na fragmenty uhlíků bylo odebráno reprezentativní množství vzorků, které byly dále analyzovány a datovány. Radiokarbonové datování uhlíků ukázalo široký interval kalibrovaného stáří 1666–1950 AD. Nejmladší dendrochronologicky datované vzorky pocházejí ze dřevin smýcených po roce 1807. Během výzkumu se nepodařilo objevit žádné movité archeologické nálezy. Doprovodný průzkum detektorem kovů v okolí milířiště rovněž neodhalil žádný artefakt, který by bylo možné klást do souvislosti s pálením dřevěného uhlí (Novák 2022, 205–215; Rybníček, Kolář 2022, 29, 33–35).

Literatura

Novák, J. 2022: Milířiště u Klepačova na Blanensku – výsledky archeologické terénní prospekce. Příspěvek k metodice výzkumu jednoho druhu archeologických památek. *Vlastivědný věstník moravský* LXXIV(3–4), 205–215.

Rybníček, M., Kolář, T. 2022: Dendrochronologie. In: K. Sklenář a kol.: *Život v lesích. Kritický katalog k výstavě Život v lesích*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 28–29, 33–35.

Summary

Samples of charcoal were taken during a survey of a charcoal kiln in the cadastral area of Olomučany (Blansko District). The result of radiocarbon dating (C14) provided a calibrated age ranging from 1666 to 1950. The youngest dendrochronologically dated samples come from trees felled after 1807.

Jakub Novák

Olomučany (okr. Blansko)

Polom, parc. č. 1266.

Vrcholný středověk, pozdní středověk. Kanál/náhon. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.3422783N, 16.6854189E

V blízkosti zaniklé středověké vesnice Polom se nachází dlouhá umělá lineární deprese, patrně vodní příkop (kanál), která ústí do jižní části intravilánu. Její délka činí 436 m a šířka až 12,5 m. Vede v přímém jihovýchodním (severozápadním) směru a po 214 m se obloukovitě prohýbá k západu (Černý 1992, 71; Slezák 2001; Merta, Hošek 2007, 37–41). Při ústí vodního příkopu byla položena drobná sonda o šířce 0,5 m a délce 2 m. Pod svrchní, velmi vlhkou hlínou byly identifikovány sedimenty indikující přítomnost stojaté vody. Pod ní následoval jemný šterk s příměsí písku. Během výzkumu byly odebrány dva mikromorfologické vzorky. Oba vykazovaly stopy proměnlivé vlhkosti, přítomnosti stojaté vody a intenzivního vlivu člověka na sedimenty (Bajer et al. 2022, 25).

Literatura

Bajer, A., Kučera, A., Lisá, L., Volánek, J., Vichta, T. 2022:

Geoarcheologie a pedologie. In: K. Sklenář a kol.: *Život v lesích*.

Kritický katalog k výstavě Život v lesích. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 22–25.